

Uden kunstig ilt Ibolla dyb

FOTO DAVID HØGSHOLT

TEKST THOMAS AUE SOBOL

Uden kunstig ilt jagter Koreas kvindelige haenyeoer blæksprutter, søpølser og abaloner på bunden af Stillehavet. Kvinderne er blandt verdens dristigste dykkere, og de har tjent godt på deres farlige arbejde. Men de har gjort mere end det ...

I FISKERHUSET på kanten af Stillehavet, hvor lavaen stikker sin sorte tunge i bølgerne, fortæller seks koreanske kvinder røverhistorier. Om gigantiske søpølser, lumske havstrømme og luddovne mænd. Ansigterne er rynkede og bruske som konkylies kød, kroppene alt for skrøbelige til det job, de hver dag udfører.

– Når strømmen er stærk og bølgerne høje, tænker jeg på døden, siger Kim Ok Mae.
– Men så søger jeg dybere ned, fortsætter hun, mens vinden slår mod husets vægge. Kim Ok Mae klasker sig selv på låret med krogede fingre.

– Skal jeg virkelig fortælle min alder? spørger den 77-årige kvinde forfængeligt.

I fiskerlejet Sinchon-ri, der ligger på øen Jeju ud for Korea-halvøens sydspids, kalder

de hende høvdingen. Hun er den ældste dykker og leder af gruppen.

Sydkoreas haenyeoer, populært kaldet havkvinder, er ikke bare blandt verdens bedste og mest dristige havdykkere. De har også revolutioneret deres samfund. Med vovemod, muskelstyrke og stræben efter et bedre liv har de i årtier udfordret konfucianismens tro på mandens overlegenhed.

– Vi har altid tjent mere end vores mænd, fortæller kvinderne, der efter et varmt bad samler kræfter oven på fire-fem timer i havet.

Op til 20 meter nede i mørket, nede på bunden af Stillehavet, har kvinder som disse i århundreder jagtet blæksprutter, søpindsvin, snegle og andet godt fra havet, mens mændene blev sendt ud på markerne eller sat til at passe børn og fodre svin.

Kvindernes finansielle succes har sendt deres døtre ind på universiteterne og op ad den sociale rangstige. Alligevel kæmper haenyeoerne fortsat for at få respekt fra det omgivende samfund.

– Mange siger, at haenyeoerne vil forsvinde, konstaterer An Mi-jeong, ph.d. i kulturantropologi ved Koreas Maritime Universitet. Hun har i årevis forsket i haenyeernes liv.

– Men jeg siger: Det er op til os!

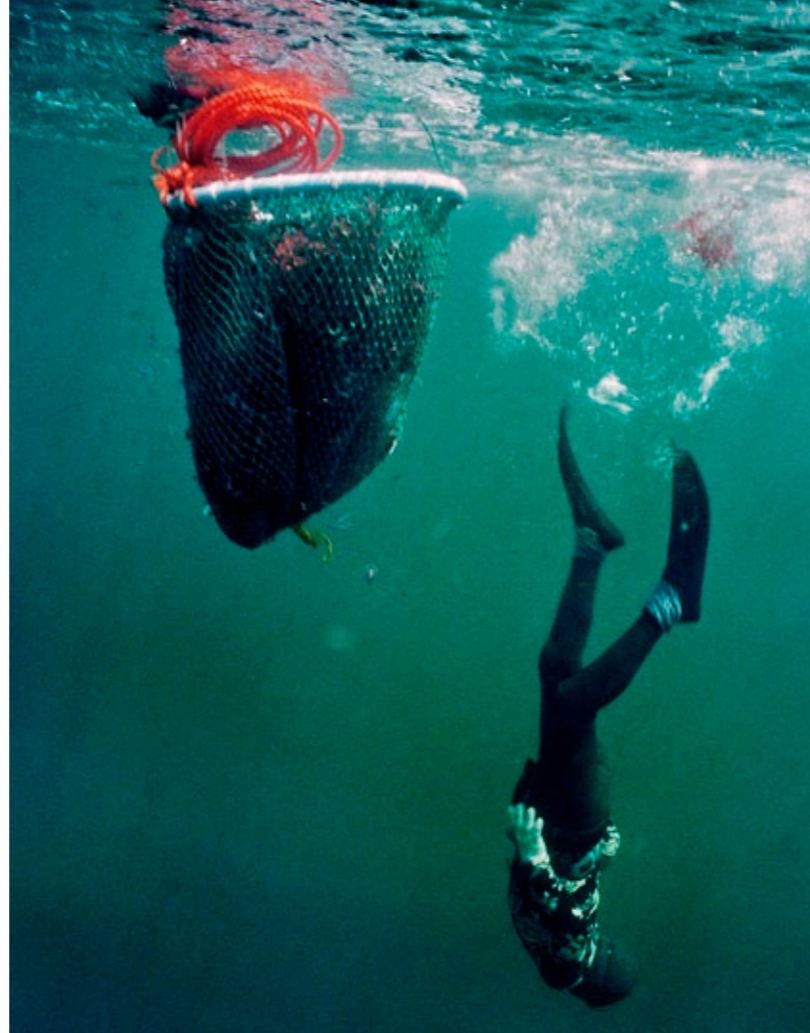
Grådige kvinder

Orange, hvide og gule bøjer rokker uroligt på havet ud for landsbyen Buchon-si. Bøjerne, de såkaldte taewakker, markerer: Vær varsom! Her jager en haenyeo. 50-årige Kim Yeo Jeong sparker mod bunden.

Et utet, quipit wisi tie molortie faccum ing euguerc ipsustrud diametum do eugait ut

Et utet, quipit wisi tie molortie faccum ing euguerc ipsustrud diametum do eugait ut

I hænderne knuger hun et langt spyd og en lille dolk.

– Når jeg dykker, er det som at træde ind i en anden verden, forklarer hun.

Fangeren spidder de langpiggede søpindsvin, der indeholder en delikat orange rogn. Så svinger hun gakjiens krog ind i blækspruttens gummiagtige kød. Og med den flade jernspatel, bitchang, løsner hun abalonens muskelmund fra klipperne. Trykket mod lungerne stiger. Hovedet dunker.

– I havet bliver jeg grådig, erkender Kim Yeo Jeong.

– Jeg tænker ikke på min krop. Jeg vil bare have mere og mere. Det er først på land, jeg kan mærke, hvor ødelagt jeg er.

Hjemme fra havet sætter haenyeoen sig i skrædderstilling på stuegulvet i sit hjem. Huset er et miks af koreansk og vestlig stil, her er skrifttegn og tynde vægge, en stor blød sofa og et centralt placeret tv med græskar på toppen.

– Selvom vi bruger de samme dykkerbriller, ser jeg meget i havet, som andre haenyeoer ikke ser, fortsætter Kim lidt pralende. – Det

er ligesom med studerende, nogle er klogere end andre.

Som i de tidlige haenyeo-samfund, rangordnes kvinderne efter, hvor dygtige fangere de er. Kim er 'A-dykker' og kan opholde sig halvandet minut på 15 meters dybde.

– Men man skal også passe på ikke at blive for grådig, advarer hun og fortæller om havgudernes straf: En haenyeo fik færten af en kæmpeblæksprutte. Da kræet søgte længere og længere ned i det blå dyb, fulgte havkvinden efter. Blæksprutte og menneske forsvandt i en dødedans mod bunden.

Drengbørn duede ikke

Koreanerne har dykket i havet omkring Jeju i flere hundrede år – men allerede fra det 18. århundrede blev erhvervet næsten kun udført af kvinder. Modsat mændene skulle kvinderne ikke aflevere det meste af deres fangst til kongens hof, og med deres større mængde kropsfedt var de også bedre til at modstå kulden. Især på småøerne Udu og Mara, hvor alt afhæng af fiskeriet, fik haenyeoerne afgørende betydning for familiernes økonomi. Kønsrol-

lerne tippede rundt, og samfundene udviklede sig direkte matriarkalsk. Mens kvinderne tjente til føden, var det mændene, der tog sig af børnene og handlede ind på markedet.

– Hvis en kvinde fødte en dreng, fik hun et spark i røven. Fødte hun en pige, holdt man en fest, forklarer kulturanthropolog An Mi-jeong fra Koreas Maritime Universitet.

Selvom kvindernes erhverv paradoksalt nok blev set ned på som fattigmandsarbejde, gjorde de også deres indflydelse gældende uden for hjemmets fire vægge. Mest kendt er oprøret mod den japanske kolonimagt, som havde overtaget kongens udbytterolle. I 1931-32 rejste kvinderne sig i en opstand, der siden er blevet anerkendt for at være en af de vigtigste udfordringer af besættelsesmagten.

Med hævede jagtredskaber og dykkerbriller for øjnene marcherede hundredvis af haenyeoer i gaderne. Haenyeo-lederne blev fængslet og tortureret, men kvinderne fik alligevel japanerne til at løse jerngrebet en smule. Og ved helt at afskaffe bidragene til hoffet og i stedet lade haenyeoerne sælge deres fangster til markedsværdi, var det paradoksalt nok

besættelsesmagten, som gjorde, at kvindernes hårde erhverv pludselig blev besværet værd. I dag er de begivenheder langt væk, men haenyeoerne er stadig selvstændige kvinder, der ikke finder sig i hvad som helst.

– Jeg vil fortsætte med at dykke så længe, jeg kan. Jeg skal ikke være økonomisk afhængig af nogen. Det er mit budskab til de unge kvinder derude: Vær uafhængige! siger Kim Yeo Jeong bestemt.

På en god dag tjener hun 200.000 won (cirka 950 kroner), mens en landarbejders løn er under en femtedel af det beløb. I mange år var Kims indtægt langt højere end hendes mand.

– Når jeg dykker i havet tænker jeg på mit liv. Mine børn, min fremtid. Min mand klager: 'Hvorfor tænker du på de trivielle ting, det er ikke vigtigt! Bare bliv ved med at fange og tjene penge'.

Ægtemanden har sat sig tavs ved siden af haenyeoen på stuegulvet.

– Jeg har forsøgt at forklare ham, hvor hårdt mit arbejde er, fortsætter hun og fortæller om haenyeo-sygdommene: Nedsat hørelse, ømme led og en dundrende hovedpine, der får hende

En ung kvinde omtaler havkvindernes job som 'de tre d'ers job': Dirty, difficult and dangerous.

til at sluge smertestillende piller, hver gang hun dykker.

Tilbage i fiskerhuset i Sinchon-ri smasker de ældre haenyeoer højlydt, når de tygger kødet fra havsneglene sora og bomal.

Alle kvindernes har mistet deres mænd – lige bortset fra det yngste medlem af gruppen, der er 66 år.

– Vi levede 30-35 år med vores mænd, men vi har arbejdet som haenyeoer hele vores liv, siger høvdingen Kim Ok Mae med en stemme, der er let som vindens piften over havet. – Vi er tættere end familie.

Selv begyndte Kim Ok Mae at dykke, da hun var 16-17 år. Hun lærte det af sin mor, der selv havde lært det af mormoren.

Især da der i 1970'erne kom fart i eksporten af konkylier, tang og abaloner til Japan, begyndte haenyeoerne at tjene stort på deres arbejde, og de havde pludselig råd til at sende deres døtre på handelskole eller universitetet. Succesen blev også begyndelsen på enden. Med kapitaltilførslen fra fiskeeksporten har Jeju udviklet sig hastigt de seneste årtier, turismen boomer, pengestærke mænd er rykket ind, og restauranterne køber nu →

Et utet, quipit wisi tie molortie faccum ing euguerc ipsustrud diametum do eugait ut

skaldyr i Kina eller fra farme, fordi de er langt billigere end dem, haenyeoerne håndplukker i havet.

– Jeg troede for længst haenyeoerne var forsvundet, siger en ung kvinde fra Jeju By og omtaler havkvindernes job som 'de tre d'ers job': Dirty, difficult and dangerous.

Backpackerdrømme

I fiskerhuset ved havet får en kunde to poser snegle for én poses pris – det er sent på eftermiddagen, og det sidste salg skal i hus. Haenyeoerne sladrer om en kvinde i nabolaget, der er uddannet pædagog, men nu skal blive i hjemmet, fordi hun er blevet gift. Det er ikke populært.

– Engang blev mænd betragtet som konger i Korea og kvinder som deres tjenere. Sådan er det ikke mere, siger Kim Ok Mae og insisterer på, at der er sket fremskridt med ligestillingen.

Tidligere, i landsbyen Bukchon-ri, talte den yngre haenyeo Kim Yeo Jeong også længe om kvinders uafhængighed.

– Når jeg er færdig med at være haenyeo, vil jeg rejse ud i verden. Ikke med store kufferter men som backpacker. Først rejser jeg med min

mand, sagde hun og tilføjede hurtigt: – Men siden rejser jeg alene!

Dagen efter vælter regnen ned. Det er uden for sæsonen, og uden sol og badegæster ligner Jeju ikke helt dét, øen er udråbt til at være: Koreas Hawaii, stedet hvor nyforelskede tager på lovehotels med hjerteformede dobbeltsenge og kondomater på gangene.

Få kilometer fra byens centrum med de blinkende neonlys, i en anden verden, går 77-årige Kim Ok Mae over lavastenene med skridt, der knap kan høres. De brede dykkerbriller, som normalt dækker både næse og mund, er sat op i panden. Fra ryggen lyser den orange bøjle, taewakken, som en lanterne. Under den tynger et net. Kilovis af snegle. Efter at have knust skallen, skyller Kim Ok Mae sneglekødet i søerne mellem lavastenene.

For 60 år siden var der 30.000 havkvinder i Sydkorea, nu er der omkring 5.000 tilbage. Blot to er under 30 år.

– Vi er den sidste generation, siger Kim Ok Mae.

De mest optimistiske mener dog, at haenyeoerne har en fremtid.

– Erkender vi, at vi ikke både kan fortsætte

vores nuværende livsstil og samtidig værne om naturen, så vil haenyeoernes kultur måske ikke forsvinde. Disse kvinder står for sameksistens mellem menneske og natur, mener kulturanthropologen An Mi-jeong.

Der er tegn på, at det officielle Sydkorea er ved at få øjnene op for, at det er værd at bevare haenyeoerne. Regeringen støtter kvinderne med fiskerhuse, dykkerdragter og medicinsk behandling, og der er for nylig oprettet en haenyeo-skole, som skal uddanne nye dykkere.

Men An Mi-Jeong frygter, at det ikke er nok. Hun taler for nye kooperativer, der skal gøre kvinderne mere magtfulde, og for at kvindernes jagtområder beskyttes mod overfangst og dyrelivet under havet genetableres.

På lavastenene har Kim Ok Mae smidt vådragten og er trukket i en lyserød skjorte, løse pludderbukser og blå træsko.

– Jeg må skynde mig hjem, så mine børn ikke opdager, hvad jeg laver. De har bedt mig stoppe med at dykke, de mener, det er for farligt, siger den ukuelige 77-årige kvinde:

– Jeg har flere gode år i havet endnu. Det er for kedeligt at sidde derhjemme! 🐞